

Про наукову і науково-організаційну діяльність Інституту гідробіології НАН України за 2010–2014 рр.

На черговому засіданні Президії НАН України 9 вересня 2015 р. члени Президії НАН України та запрошені заслухали й обговорили інформацію академіка-секретаря Відділення загальної біології НАН України академіка НАН України В. Моргуна про результати розгляду на розширеному засіданні бюро відділення звіту про наукову і науково-організаційну діяльність Інституту гідробіології НАН України за 2010–2014 рр.

В обговоренні взяли участь академік НАН України Б. Патон, директор Інституту гідробіології НАН України академік НАН України В. Романенко, директор Державної установи «Інститут морської біології НАН України» член-кореспондент НАН України Б. Александров.

Заслухавши звітну доповідь, Президія НАН України відзначила, що в установі виконуються важливі фундаментальні та прикладні дослідження в галузі гідробіології, іхтіології, радіобіології та біотехнології.

Зокрема, науковцями інституту протягом 2010–2014 рр. з'ясовано закономірності структурно-функціональної організації екосистем континентальних водойм, розроблено нові теоретичні положення та концептуальні засади щодо питань взаємодії абіотичних компонентів і біотичних складових на різних рівнях організації – від клітинного до екосистемного, оцінено сучасний стан ряду різнотипних акваторій України та їхньої біоти з урахуванням впливу природних і антропогенних чинників, розроблено наукові основи та нові методи біоіндикації гідроекосистем, встановлено особливості трансформації прісноводних екосистем під впливом техногенних забруднень, опрацьовано нові методи біологічного очищення забруднених вод і заходи, спрямовані на поліпшення стану водойм та уникнення негативних екологічних наслідків діяльності промислових об'єктів, пов'язаних з водними екосистемами. Вперше виявлені особливі шляхи еволюційного процесу в екосистемах Дніпровських водосховищ, зміни їх біорізноманіття та біоресурсного потенціалу.

Досліджено розповсюдження та розвиток інвазивних видів у континентальних водоймах і водотоках України. У інвазійних видів гідробіонтів, що відзначаються високими адаптаційними можливостями, зареєстровано значну фенотипічну мінливість фізіолого-біохімічних характеристик та морфометричних показників залежно від умов їхнього існування.

Встановлено, що кліматичні зміни, які викликають підвищення температури водного середовища, призводять до структурно-

функціональних перебудов основних біотичних угруповань прісноводних екосистем.

Вперше розроблено фундаментальні основи класифікації та інтегральної оцінки екологічного стану річкових систем на основі біомаркерів у межах основних транскордонних річкових басейнів України (Дніпра, Дунаю та Дністра) у контексті екорегіонів та з використанням підходу, що декларується Водною рамковою директивою Європейського Союзу 2000/60.

Результати досліджень знайшли впровадження переважно в заходах природоохоронного спрямування, які сприяють невиснажливому використанню водних ресурсів, уникненню екологічних катастроф та ліквідації наслідків негативної дії природних і техногенних факторів.

Учені Інституту гідробіології НАН України підтримують міжнародні зв'язки в рамках міждержавного й міжакадемічного науково-технічного співробітництва та на основі прямих двосторонніх угод з академічними установами Білорусі, Болгарії, Молдови, Великої Британії, Канади, Польщі, Росії, Румунії та Угорщини.

Інститут гідробіології НАН України активно співпрацює з 11 вітчизняними вищими навчальними закладами.

Разом з тим Президія НАН України зазначає, що в діяльності Інституту гідробіології НАН України є певні недоліки та невирішені питання.

Зокрема, недостатня увага приділяється молекулярно-генетичним дослідженням різних таксономічних груп гідробіонтів, роботам у галузі мікробіології та протистології.

На фоні широкого міжнародного співробітництва недостатньою є координаційна робота в межах України. З метою раціональнішого використання матеріально-технічної бази акваріального комплексу слід вжити заходів для розширення співпраці з іншими установами НАН України та створити умови для його ширшого використання як бази для проведення гідробіологічних досліджень.

Невиконаними залишаються заходи з ефективного утримання та належного використання наукових суден.

Результати наукових розробок недостатньо представлені в статтях, засобах масової інформації, на сайті установи та в науково-популярних виданнях.

Залишається недостатнім забезпечення електронними ресурсами, що в багатьох випадках становить перешкоду для інтеграції вчених у сучасний науковий інформаційний простір.

Недостатньо активною є робота інституту із залучення додаткового фінансування, унаслідок чого частка надходження коштів до спеціального

фонду державного бюджету за 2010–2014 рр. зменшилася порівняно з попереднім періодом з 15 % до 11 % від загального обсягу фінансування установи.

Загалом Президія НАН України позитивно оцінила наукову та науково-організаційну діяльність Інституту гідробіології НАН України протягом 2010–2014 рр. та погодила відповідний проект постанови *(Прес-реліз за підсумками засідання президії НАН України 9 вересня 2015 р. // Національна академія наук України (<http://g.ua/DH99>)).*